

LAG- OCH EKONOMIUTSKOTTETS BETÄNKANDE nr
1/1981-82 med anledning av ltm Roald Karlssons
m.fl. hemställningsmotion till landskapsstyrel-
sen om utredning av möjligheterna att vid kom-
munalbeskattningen få göra avdrag då bostads-
hyran med viss del överskrider disponibel in-
komst.

Landstinget har inbegärt lag- och ekonomiutskottets yttrande över ovan
avgivna motion. Utskottet, som har hört socialinspektören Ann-
Christin Snellman, socialdirektören Leif Jansson och skattedirektören
Jarl Hermansson, får med anledning härav anföra följande.

Bostadskostnadernas stegring har under senare år utgjort ett allvarligt
bostadspolitiskt problem. Samhället har strävat till att med både social-
politiska och skattepolitiska medel motverka de negativa verkningarna av
denna stegring, som framför allt härrör av de kraftigt ökade byggnadskost-
naderna. Dessa åtgärder har inriktats på såväl ägo- som hyresbostäder.

I den framställning med förslag till landskapslag om kommunalskatt på
inkomst landskapsstyrelsen lämnade till landstinget i februari 1976
(nr 18/1975-76) ingick ett förslag om hyresavdrag. Avdraget föreslogs
bli beviljat till den del hyran, sedan den minskats med eventuella
bostadsbidrag eller hyresinkomster från underhyresgäster, skulle överstiga
en särskilt beräknad bashyra. Särskilda regler föreslogs uppställda så
att avdraget inte skulle medföra oskäliga förmåner. Det föreslagna av-
draget motiverades med att förhållandet mellan skattskyldiga som inne-
har en ägobostad och personer som betalar hyra för sin bostad förändrats
till de senares nackdel, bl.a. på grund av gällande avdragsregler för
räntor. Denna skillnad komparerades inte fullt av bostadsbidrag och
andra socialpolitiska stödformer. Dessutom framhöll landskapsstyrelsen
att den höga hyresnivån drabbar framför allt unga familjer, återflyttare
och pensionärer.

Landstinget beslöt likväl på förslag av stora utskottet förkasta förslaget
om hyresavdrag. Det ansågs att systemet skulle bli ~~bes~~svårsligt att tillämpa och dess
effekter svåra att överblicka innan en provbeskattning utförts. Stora
utskottet hänvisade till möjligheten att utbygga bostadsbidragssystemet.
Det kan konstateras att landskapsstyrelsen inte efter det förslaget till
denna del förkastades låtit utföra någon provbeskattning, varför verkning-
arna av ett eventuellt hyresavdrag fortfarande är lika svåröverblickbara.

Boendekostnaden räknas enligt allmänna beskattningsprinciper som en del av levnadskostnaderna. Sådana kostnader är i regel inte avdragbara i beskattningen. Hyresutgifter är avdragbara i kommunalbeskattningen endast då den skattskyldige på grund av sitt arbete är tvungen att hyra bostad på annan ort än hemorten. Utgifterna för denna andra bostad betraktas som utgift för inkomstens förvärvande och är därmed avdragsgill. I fråga om ägobostäder medges avdrag för räntor på gäld. Förmögenhetsbeskattning kommer i fråga först då bostadens värde överstiger ett visst fastställt belopp.

Bostadsbidragssystemet utgör ett viktigt medel för att utjämna boendekostnaderna mellan olika medborgargrupper. Det har sedan ovan berörda förslag behandlades i landstinget utvecklats vid olika tillfällen. För närvarande kan beräknas att var tionde barnfamilj i landskapet erhåller bostadsbidrag (i Mariehamn c. 240 familjer). Bidragets storlek uppgår för närvarande till i medeltal 360 mark per månad. Vanligt är att boendekostnaderna för dessa familjer före beviljandet av bidrag uppgår till c. 1/3 av inkomsterna efter skatt. Allmänt taget åtgår en förhållandevis större andel av barnfamiljernas inkomster till boendet men dessa familjer erhåller å andra sidan de högsta bostadsbidragen vid sidan om andra socialpolitiska och skattemässiga förmåner (barnbidrag, förmånligare skatteskalor m.m.).

Den svåraste ställningen vad gäller förhållandet mellan inkomster och boendekostnader har ofta ensamstående låginkomsttagare, något som motionärerna särskilt framhåller. Hittills har folkpensionärer och på senare år även studerande under vissa förutsättningar kunnat erhålla bostadsbidrag enligt folkpensions- respektive studiestödslagstiftningen, däremot inte övriga grupper ensamstående. Genom en ändring av lagen om bostadsbidrag (FFS 431/81) som trädde i kraft den 1 september 1981 kan numera ensamstående myndig person erhålla bostadsbidrag. Förutsättningarna härför är för närvarande att personen i senaste beskattning inte beskattats för mera än 28.000 skattören, att månadslönen är högst 3.460 mark, att bostaden inte får vara större än 35 m² samt att hyran uppgår till minst 378 mark per månad. Med hänsyn till att särskilt unga personer som önskar hyra en egen bostad i rådande bostads-situation ofta tvingas hyra bostäder med relativt höga hyror samtidigt som deras inkomster är låga, kan reformen förväntas få avsevärd betydelse.

Även i andra avseenden har bestämmelserna om bostadsbidrag utvidgats under senare tid. Som medlem i gemensamt hushåll räknas numera barn ända upp till 18 år (20 år om barnet studerar). Sedan 1975 har bostadsbidrag kunnat utgå

även för familjer som bott i egnahemshus byggt efter 1974; numera jämställs med sådan bostad äldre egnahemshus sedan det grundförbättrats. Bostadsbidragens belopp justeras varje år, dessutom har för perioden 1.8 1981-21.2 1982 beslutats om extra höjning med 5,1 procent. Då bostadsbidragens belopp fastställts har redan tidigare det höga kostnadsläget i landskapet beaktats. Bidragen utgår enligt landskapsstyrelsens beslut har enligt samma skala som i övriga landet tillämpas endast för städerna i huvudstadsregionen.

Utskottet har erfarit att inställningen på kommunalt håll i allmänhet är negativ till ytterligare utvidgningar av avdragsrätten vid kommunalbeskattningen. Med hänsyn till kommunernas redan tidigare ansträngda ekonomi är därför en utveckling av de socialpolitiska stödformerna att föredra framom avdrag i beskattningen i strävandena till en utjämning av boendekostnaderna. Om en sådan avdragsrätt likväl skulle bli aktuell borde under alla omständigheter fastslås en inkomstgräns som om den överskrids leder till att avdrag inte kan beviljas.

Till det anförda kommer ytterligare att ett införande av avdragsrätt enbart för Ålands del skulle innebära betydande merarbete och olika tekniska problem som exempelvis svårigheter att utnyttja den moderna data-tekniken i beskattningsarbetet.

På ovan angivna grunder har utskottet efter omröstning (4-1) beslutat föreslå att motionen måtte förkastas. Ledamoten Roald Karlsson har föreslagit bifall till motionen under hänvisning bl.a. till att enbart bostadsbidragssystemet inte är tillräckligt för att utjämna boendekostnaderna i rådande höga hyresläge i landskapet.

Med hänvisning till det anförda får utskottet vördsamt föreslå
att Landstinget måtte förkasta föreliggande
hemställningsmotion.

Mariehamn den oktober 1981.

På lag- och ekonomiutskottets vägnar:

Bjarne Björklund

ordförande

Lars Ingmar Johansson
sekreterare.

Närvarande i utskottet: ordf. Björklund, v. ordf. Lönn (delvis), ledamöterna Boman, Roald Karlsson och Söderholm samt ersättaren Berg (delvis).